

Teismo praktikos rinkinys

Byla T-65/18 RENV

Venesuelos Bolivaro Respublika
prieš
Europos Sąjungos Tarybą

2023 m. rugsėjo 13 d. Bendrojo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas

„Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės, taikomos atsižvelgiant į padėtį Venesueloje – Draudimas parduoti, tiekti ar eksportuoti tam tikras prekes ir teikti tam tikras paslaugas – Teisė būti išklaustyam – Pareiga motyvuoti – Netikslios faktinės aplinkybės – Akivaizdi vertinimo klaida – Tarptautinė viešoji teisė“

1. *Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės, taikomos atsižvelgiant į padėtį Venesueloje – Aktas, draudžiantis prekiauti tam tikromis prekėmis, kurios gali būti naudojamos vidaus represijoms Venesueloje, ir teikti tam tikras paslaugas – Teisminė teisėtumo kontrolė – Apimtis – Visuotinai taikomos nuostatos (SESV 215 straipsnio pirma dalis; Tarybos reglamento 2017/2063 2, 3, 6 ir 7 straipsniai)*

(žr. 30–34 punktus)

2. *Europos Sąjungos teisė – Principai – Teisė į gynybą – Teisė būti išklaustyam – Ribojamosios priemonės, taikomos atsižvelgiant į padėtį Venesueloje – Aktas, draudžiantis prekiauti tam tikromis prekėmis, kurios gali būti naudojamos vidaus represijoms Venesueloje, ir teikti tam tikras paslaugas – Teisė būti išklaustyam prieš nustatant tokias priemones – Nebuvimas (ESS 24 straipsnio 1 dalies antra pastraipa ir 29 straipsnis; SESV 215 straipsnio 1 dalis; Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnio 2 dalies a punktas; Tarybos reglamento 2017/2063 2, 3, 6 ir 7 straipsniai)*

(žr. 39, 40 ir 42–44 punktus)

3. *Institucijų aktai – Motyvavimas – Pareiga – Apimtis – Ribojamosios priemonės, taikomos atsižvelgiant į padėtį Venesueloje – Aktas, draudžiantis prekiauti tam tikromis prekėmis, kurios gali būti naudojamos vidaus represijoms Venesueloje, ir teikti tam tikras paslaugas – Pareiga motyvuose nurodyti bendrą situaciją ir bendrus tikslus, pateisinančius šią priemonę (SESV 296 straipsnis; Tarybos reglamento 2017/2063 2, 3, 6 ir 7 straipsniai)*

(žr. 49–57 punktus)

4. *Europos Sąjunga – Teisminė institucijų aktų teisėtumo kontrolė – Ribojamosios priemonės, taikomos atsižvelgiant į padėtį Venesueloje – Aktas, draudžiantis prekiauti tam tikromis prekėmis, kurios gali būti naudojamos vidaus represijoms Venesueloje, ir teikti tam tikras paslaugas – Kontrolės apimtis – Ribota bendrųjų taisyklių kontrolė – Kontrolė, apimanti faktinių aplinkybių vertinimą ir įrodymų patikrinimą*
(ESS 29 straipsnis; SESV 215 straipsnio 1 dalis; Tarybos reglamento 2017/2063 2, 3, 6 ir 7 straipsniai)

(žr. 63–67, 72, 76 ir 78 punktus)

5. *Europos Sąjunga – Teisminė institucijų aktų teisėtumo kontrolė – Ribojamosios priemonės, taikomos atsižvelgiant į padėtį Venesueloje – Aktas, draudžiantis prekiauti tam tikromis prekėmis, kurios gali būti naudojamos vidaus represijoms Venesueloje, ir teikti tam tikras paslaugas – Kontrolės apimtis – Tarybos atlikta politinės padėties Venesueloje analizė – Akivaizdi vertinimo klaida – Nebuvimas*
(Tarybos reglamento 2017/2063 2, 3, 6 ir 7 straipsniai)

(žr. 80 ir 81 punktus)

6. *Tarptautinė viešoji teisė – Principai – Valstybių atsakomybė už tarptautinės teisės pažeidimus – Tarptautinės paprotinės teisės normos dėl atsakomųjų priemonių dalyko ir apribojimų – Teisės subjektų galimybė remtis šiais principais ginčijant reglamento, kuriuo nustatomos ribojamosios priemonės bendros užsienio ir saugumo politikos srityje, galiojimą – Priimtinumai – Teisminė kontrolė – Ribos – Akivaizdi vertinimo klaida – Nebuvimas*
(ESS 3 straipsnio 5 dalis; Tarybos reglamento 2017/2063 2, 3, 6 ir 7 straipsniai)

(žr. 87–94 punktus)

7. *Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės, taikomos atsižvelgiant į padėtį Venesueloje – Teisinis pagrindas – Ribojamosios priemonės, numatytos sprendime ir reglamente, priimtuose atitinkamai ESS 29 straipsnio ir SESV 215 straipsnio pagrindu – Tarybos kompetencija priimti ribojamąsias priemones savarankiškai ir atskirai nuo Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rekomenduojamų ribojamųjų priemonių*
(ESS 29 straipsnis; SESV 215 straipsnis; Tarybos reglamento 2017/2063 2, 3, 6 ir 7 straipsniai)

(žr. 95 ir 98 punktus)

8. *Europos Sąjunga – Teisminė institucijų aktų teisėtumo kontrolė – Ribojamosios priemonės, taikomos atsižvelgiant į padėtį Venesueloje – Aktas, draudžiantis prekiauti tam tikromis prekėmis, kurios gali būti naudojamos vidaus represijoms Venesueloje, ir teikti tam tikras paslaugas – Kontrolės apimtis – Ribota kontrolė – Ribojamųjų priemonių priėmimo kriterijai – Apimtis – Proporcingumo principo paisymas*
(ESS 29 straipsnis; SESV 215 straipsnio 1 dalis; Tarybos reglamento 2017/2063 2, 3, 6 ir 7 straipsniai)

(žr. 99–103 punktus)

9. *Teismo procesas – Naujų pagrindų pateikimas vykstant procesui – Sąlygos – Pagrindas, grindžiamas aplinkybėmis, kurios tapo žinomos vykstant procesui – Nebuvimas – Esamo pagrindo plėtojimas – Išplėtimo nebuvimas – Nepriimtinumumas (Bendrojo Teismo procedūros reglamento 84 straipsnio 1 dalis)*

(žr. 116–119 punktus)

Santrauka

Atsižvelgdama į pablogėjusią žmogaus teisių, teisinės valstybės ir demokratijos padėtį Venesueloje 2017 m. Europos Sąjungos Taryba nustatė ribojamąsias priemones Venesuelos Bolivarо Respublikai (toliau – Venesuela). Reglamento 2017/2063¹ 2, 3, 6 ir 7 straipsniuose iš esmės numatytas draudimas bet kuriam fiziniam ar juridiniam asmeniui, subjektui ar organizacijai Venesueloje naudoti, parduoti, tiekti, perduoti ar eksportuoti įrangą, kuri gali būti naudojama vidaus represijoms, ir su šia, taip pat su karine įranga susijusias paslaugas.

2018 m. Venesuela pareiškė ieškinį dėl Reglamento 2017/2063 panaikinimo tiek, kiek jo nuostatos susijusios su ja. Vėliau ji patikslino ieškinį, nurodžiusi, kad jis taip pat pareikštas dėl Sprendimo 2018/1656² ir Įgyvendinimo reglamento 2018/1653³, t. y. aktų, kuriais Taryba atitinkamai pratęsė nustatytą ribojamųjų priemonių galiojimą ir tas priemones iš dalies pakeitė. 2019 m. rugsėjo 20 d. sprendimu Bendrasis Teismas atmetė ieškinį kaip nepriimtina, motyvuodamas tuo, kad ginčijamos nuostatos neturėjo tiesioginio poveikio Venesuelos teisei padėčiai⁴. Teisingumo Teismui buvo pateiktas apeliacinis skundas; 2021 m. birželio 22 d. sprendimu⁵ jis panaikino Bendrojo Teismo sprendimą ir nusprendė, kad Venesuela turi teisę pareikšti ieškinį dėl Reglamento 2017/2063 2, 3, 6 ir 7 straipsnių⁶. Jis taip pat grąžino bylą Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą dėl esmės.

Savo sprendime, kurį priėmė didžioji kolegija ir kuriuo ieškinys buvo atmestas, Bendrasis Teismas, nagrinėdamas trečiosios valstybės pareikštą ieškinį dėl ribojamųjų priemonių, susiklosčius beprecedentei situacijai nusprendė dėl Venesuelos teisės būti išklaustyta ir dėl jos nurodytų tariamų tarptautinės teisės pažeidimų.

Bendrojo Teismo vertinimas

Pirmiausia Bendrasis Teismas konstatavo, kad ginčijamo reglamento 2, 3, 6 ir 7 straipsniuose numatytos ribojamosios priemonės yra visuotinai taikomos; pagal SESV 215 straipsnio 1 dalį tai yra priemonės, kuriomis nutraukiami arba ribojami ekonominiai santykiai su trečiąja šalimi, kiek tai susiję su tam tikromis prekėmis ir paslaugomis. Šios priemonės nėra skirtos identifikuotiems fiziniams ar juridiniams asmenims, bet taikomos objektyviai apibrėžtomis situacijoms ir bendrai bei abstrakčiai numatyta asmenų kategorijai.

¹ 2017 m. lapkričio 13 d. Tarybos reglamentas (ES) 2017/2063 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į padėtį Venesueloje (OL L 295, 2017, p. 21; toliau – ginčijamas reglamentas).

² 2018 m. lapkričio 6 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2018/1656, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas (BUSP) 2017/2074 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į padėtį Venesueloje (OL L 276, 2018, p. 10).

³ 2018 m. lapkričio 6 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2018/1653, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas (ES) 2017/2063 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į padėtį Venesueloje (OL L 276, 2018, p. 1).

⁴ 2019 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas *Venesuela / Taryba* (T-65/18, EU:T:2019:649).

⁵ 2021 m. birželio 22 d. Sprendimas *Venesuela / Taryba (Poveikis trečiajai valstybei)* (C-872/19 P, EU:C:2021:507)

⁶ Tame sprendime Teisingumo Teismas nurodė, kad pirminis sprendimas tapo galutinis, kiek tai susiję su ieškinio nepriimtumu, atsižvelgiant į įgyvendinimo reglamentą 2018/1653 ir Sprendimą 2018/1656.

Pirma, dėl pagrindo, grindžiamo teisės būti išklausytam pažeidimu, Bendrasis Teismas iš pradžių priminė, kad teisė būti išklausytam negali būti taikoma tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos šioje byloje, nustatant visuotinai taikomas priemones, ir kad jokia nuostata Tarybos neįpareigoja pranešti kiekvienam asmeniui, kuriam gali būti taikomas naujas visuotinai taikomas kriterijus, apie šio kriterijaus nustatymą. Be to, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnio 2 dalies a punktas taikomas „individualioms priemonėms“, kurių imamasi prieš asmenį, todėl šia nuostata negalima remtis nustatant visuotinai taikomas priemones. Dar daugiau, jis pridūrė, kad ginčijamas reglamentas atspindi Sąjungos pasirinkimą tarptautinės politikos srityje. Ekonominių santykių su trečiąja šalimi nutraukimas ar apribojimas pagal SESV 215 straipsnio 1 dalį patenka į pačią bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) apibrėžtį⁷ ir į Sąjungos institucijų diskreciją reaguojant į konkrečią tarptautinę situaciją, kad tokiai situacijai būtų daroma įtaka. Bendrojo Teismo nuomone, išankstinis atitinkamos trečiosios šalies išklausymas reikštų, kad Taryba būtų įpareigota vesti diskusijas, panašias į tarptautines derybas su šia šalimi, ir dėl to siekiamas minėtų priemonių taikymo tai šaliai poveikis, t. y. daryti spaudimą, kad jos elgesys pasikeistų, prarastų prasmę. Galiausiai tai, kad ginčijamo reglamento 2, 3, 6 ir 7 straipsniai yra tiesiogiai susiję su Venesuela, savaime negali suteikti jai teisės būti išklausytai. Atsižvelgdamas į šias įvairias aplinkybes Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Venesuela negali remtis šia teise dėl ginčijamame reglamente Tarybos nustatytų ribojamųjų priemonių.

Antra, dėl ieškinio pagrindo, grindžiamo faktinių aplinkybių netikslumu ir akivaizdžia politinės padėties Venesueloje vertinimo klaida, Bendrasis Teismas priminė, kad Taryba turi plačią diskreciją dėl aplinkybių, į kurias reikia atsižvelgti priimant ribojamąsias priemones pagal ESS 29 straipsnį ir SESV 215 straipsnį, ir kad šiuo klausimu Sąjungos teismo vykdoma kontrolė apsiriboja patikrinimu, ar buvo laikytasi procedūros ir motyvavimo taisyklių, ar tikslios faktinės aplinkybės ir ar nebuvo akivaizdžios faktinių aplinkybių vertinimo klaidos bei piktnaudžiavimo įgaliojimais. Ši ribota kontrolė visų pirma taikoma vertinant tikslingumo argumentus, kuriais grindžiamos tokios priemonės. Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ginčijamo reglamento 2, 3, 6 ir 7 straipsniuose iš esmės pakartota Sąjungos politinė pozicija, išreikšta Sprendime 2017/2074. Šiuo klausimu jis konstatavo, kad iš to sprendimo 1 ir 8 konstatuojamųjų dalių matyti, jog minėtuose straipsniuose nustatytos ribojamosios priemonės grindžiamos tolesniu demokratijos, teisinės valstybės ir žmogaus teisių padėties blogėjimu Venesueloje ir, be kita ko, smurtu, kurių pasikartojimui reikėjo užkirsti kelią, taikant minėtas ribojamąsias priemones.

Pirmiausia, kiek tai susiję su Tarybos pateiktais įrodymais, kuriais siekiama įrodyti faktinių aplinkybių, pateisinančių minėtas priemones, teisingumą, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad jie gauti iš patikimų šaltinių; iš jų išsamiai matyti, be kita ko, kad režimas vykdo žiaurias represijas prieš disidentus, oponentus ir daro spaudimą Venesuelos generalinei prokuratūrai tiriant saugumo pajėgų veiksmus.

Be to, dėl Venesuelos pateiktų įrodymų Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ji neįrodė, jog faktinės aplinkybės, kuriomis nustatydamas nagrinėjamas ribojamąsias priemones rėmėsi Taryba, yra netikslios, nes beveik visi šie įrodymai nesusiję su Venesuela ir grindžiami dviem režimo vidaus ataskaitomis, nors jų nepatvirtina jokie kiti įrodymai iš šaltinių, nepriklausančių šiam režimui.

⁷ Kaip tai suprantama pagal ESS 24 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą.

Dėl Tarybos atlikto politinės padėties Venesueloje vertinimo Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ieškovės šiuo klausimu pateikti įrodymai iš tikrųjų prilygsta prieštaravimui dėl nagrinėjamų ribojamųjų priemonių nustatymo tikslingumo. Bendrasis Teismas negali Tarybos vertinimo šiuo klausimu pakeisti savuoju; Taryba pagal ESS 29 straipsnį turi plačią politinio pobūdžio diskreciją nustatyti Sąjungos poziciją su BUSP susijusiu klausimu.

Galiausiai, trečia, kalbėdamas apie pagrindą, grindžiamą neteisėtų atsakomųjų priemonių nustatymu ir tarptautinės teisės pažeidimu, Bendrasis Teismas pirmiausia priminė Jungtinių Tautų Tarptautinės teisės komisijos priimto Valstybių atsakomybės už tarptautinės teisės pažeidimus straipsnių projekto⁸ 49 straipsnį, susijusį su atsakomųjų priemonių dalyku ir apribojimais. Šiuo klausimu jis pabrėžė, kad ginčijamas reglamentas buvo priimtas reaguojant į nuolat blogėjančią padėtį Venesueloje, siekiant, be kita ko, užkirsti kelią grėsmei, kad ir vėl bus naudojamas smurtas ir daromi žmogaus teisių pažeidimai. Be to, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ginčijamo reglamento 2, 3, 6 ir 7 straipsniuose numatytais ribojamosiomis priemonėmis nebuvo siekiama reaguoti į Venesuelai priskiriamą tarptautinės teisės pažeidimą, Sąjungai laikinai nevykdant tarptautinių įsipareigojimų. Remdamasis tuo jis padarė išvadą, kad tai nėra atsakomosios priemonės, kaip suprantama pagal Valstybių atsakomybės už tarptautinės teisės pažeidimus straipsnių projekto 49 straipsnį, todėl atmetė Venesuelos teiginius, susijusius su tuo, kad Taryba tariamai pažeidė nesikišimo į Venesuelos vidaus reikalus principą.

Bendrasis Teismas taip pat atmetė argumentą, grindžiamą nagrinėjamų ribojamųjų priemonių nustatymu be išankstinio Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos leidimo. Jis priminė, kad pagal Sutartis Tarybai suteikta kompetencija priimti aktus, nustatančius atskiras ribojamąsias priemones⁹, kurios skiriasi nuo konkrečiai Saugumo Tarybos rekomenduojamų priemonių. Jis pažymėjo, kad šiuo klausimu Venesuela neįrodė, jog esama „visuotinės praktikos, pripažįstamos teise“ pagal Tarptautinio Teisingumo Teismo statuto 38 straipsnio 1 dalies b punktą, pagal kurią prieš nustatydamas ribojamąsias priemones Taryba yra įpareigota iš anksto gauti Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos leidimą.

Be to, dėl tariamo proporcingumo principo pažeidimo Bendrasis Teismas konstatavo, kad tarp nagrinėjamų ribojamųjų priemonių ir siekiamo tikslo užkirsti kelią naujoms smurto apraiškoms, pernelyg dideliame jėgos panaudojime ir žmogaus teisių pažeidimams yra pagrįstas ryšys. Jis manė, kad, atsižvelgiant į ginčijamo reglamento 2, 3, 6 ir 7 straipsniuose numatytų priemonių ribotą pobūdį ir šiame reglamente numatytas nukrypti leidžiančias nuostatas, šios priemonės nėra akivaizdžiai netinkamos ir neviršija to, kas būtina nustatytam tikslui pasiekti, todėl proporcingumo principas nebuvo pažeistas.

Taigi Bendrasis Teismas atmetė Venesuelos argumentus, grindžiamus tarptautinės paprotinės teisės pažeidimu, kiek tai susiję su tariamu neteisėtų atsakomųjų priemonių nustatymu.

Galiausiai dėl Venesuelos argumento, kad Tarybos priimtose priemonėse reiškia, jog Sąjunga naudoja ekstrateritorinę kompetenciją, kuri pagal tarptautinę teisę yra neteisėta, Bendrasis Teismas dar kartą priminė Tarybai pagal Sutartis¹⁰ suteiktą kompetenciją nustatyti ribojamąsias priemones, nes jose, be kita ko, numatytas „ekonominių ir finansinių santykių su viena ar keletu

⁸ 2001 m. Jungtinių Tautų Tarptautinės teisės komisijos priimtas projektas. 49 straipsnyje nustatyta: „1. Nukentėjusioji valstybė gali imtis atsakomųjų priemonių prieš valstybę, atsakingą už tarptautinės teisės pažeidimą, tik siekdama paskatinti tą valstybę laikytis įsipareigojimų pagal antrąją dalį. 2. Atsakomosios priemonės apsiriboja tuo, kad valstybė, kuri jų imasi, laikinai nesilaiko įsipareigojimų atsakingajai valstybei. 3. Atsakomųjų priemonių, kiek tai įmanoma, turi būti imtasi tokiu būdu, kad vėliau būtų galima atnaujinti atitinkamų įsipareigojimų vykdymą“.

⁹ ESS 29 straipsnis ir SESV 215 straipsnis.

¹⁰ ESS 29 straipsnis ir SESV 215 straipsnis.

trečiųjų šalių visiškas nutraukimas ar dalinis apribojimas“. Jis pabrėžė, kad nagrinėjamos ribojamosios priemonės taikomos asmenims ir situacijoms, priklausantiems valstybių narių jurisdikcijai *ratione loci* ar *ratione personae*. Tarybos įgaliojimai nustatyti ribojamąsias priemones priskiriami savarankiškų Sąjungos priemonių, nustatytų įgyvendinant BUSP, sričiai, laikantis Sąjungos tikslų ir vertybių¹¹, t. y. be kita ko, tikslo visame pasaulyje skatinti demokratijos, teisinės valstybės, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių visuotinumą ir nedalomumą; pagal Tarptautinio Teisingumo Teismo jurisprudenciją¹² tai, kad aptariamoms teisėms būtų saugomos, yra bendras „teisinis interesas“.

Atsižvelgęs į visa tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas atmetė ieškinį.

¹¹ ESS 3 straipsnio 5 dalis ir 21 straipsnis.

¹² 1970 m. vasario 5 d. Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimas *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgija prieš Ispaniją)* (TTT Rink., 1970, p. 3, 33 ir 34 punktai), 2012 m. liepos 20 d. Sprendimas *Klausimai, susiję su pareiga persekioti arba išduoti (Belgija prieš Senegalą)* (TTT Rink., 2012, p. 422, 68–70 punktai).